

Az üzletrészen alapított zálogjog, mint a kockázati-tőkebefektetések biztosítéka

1. Bevezetés

„A közhiedelemmel ellentétben Magyarországon a vállalkozások finanszírozásában már ma sem elhanyagolható szerepű a kockázati tőke.”¹ – hangsúlyozta 1995-ben Karsai Judit. Azóta, részben az állami szerepvállalás hatására, a kockázati tőke jelentősége tovább növekedett és jelentős piaci tényezővé vált, mint a vállalatfinanszírozás egyik eszköze.²

A hagyományos felfogás szerint a kockázati tőkebefektetést a befektető biztosítékkal nem biztosítja, a társaság likvidációja során a tagok és a befektető egy sorban felelnek a társaság tartozásaiért, fizetéképtelenség esetén pedig ugyanolyan feltételek szerint veszítik el a befektetett tőkét, vagy éppen jutnak hozzá a hitelezők kielégítését követően a társaság megmaradt vagyonához.³ Ezzel szemben a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy egyre gyakrabban fordulnak elő biztosítéki elemek a befektetési szerződésekben. Ezek általában „cégen belüli” biztosítékok, azaz az alapító tagoknak nem kell más biztosítékot feljárnani (mind például a banki gyakorlatban tipikus kezességet, vagy ingatlan zálogjogot), de a társaság egyes vagyontárgyait, vagy a tagok társasági részesedését rendszerint kéri biztosítékként lekötni a befektető. Ezen biztosítékok egyre gyakrabban használt példája az üzletrészen alapított zálogjog.

Az üzletrészen alapított zálogjog nem kizárólag a tőkebefektetések sajátja, sok esetben használják a banki gyakorlatban is, de napjainkra a befektetési (szindikátusi) szerződések tipikus elemévé vált.

Jelen dolgozatban az üzletrészt terhelő zálogjog jellegzetességeit vizsgáljuk meg, mint a kockázati tőkebefektetési jogban használt speciális biztosítéki eszközt. Röviden összegezzük a kockázati tőkebefektetések, mint alapjogviszonyok sajátos jellemzőit, amelyből következtetéseket vonunk a biztosított ügyletekre, majd elemezzük az üzletrészen alapított zálogjogot, bemutatva annak minden egyes létszakaszát, egészen a zálogjog létrejöttétől, a projektfenntartási időszakon át, a zálogjog érvényesítéséig.

2. A tőkebefektetési jog biztosítéki rendszerének sajátos jogi természete

Az alapügylet tárgyának definíciójaként Karsai Judit meghatározását idézzük, miszerint a „kockázati tőke nagy haszon megszerzése céljából, tőzsdén nem jegyzett vállalatokban, átmeneti időre tulajdonossá váló, professzionális szervezetek részesedésvásárlására fordított tőkéje”.⁴ A fogalomhoz hozzá kell tenni, hogy a kollektív befektetési formákról szóló törvény definíciója szerint a kockázati tőkealap (mint a kockázati tőkebefektetők alapvető szervezeti formája) a vállalati fejlődés kezdeti szakaszában lévő vállalkozásokba fektet be.⁵ E meghatározás

¹ Karsai Judit: A kockázati tőke-finanszírozás nyílt és rejtett csatornái Magyarországon; *Külgazdaság*, 1995/10., 17. o.

² Lsd.: Glavanits Judit: A kockázati tőkebefektetések egyes jogi kérdései; UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., 2015., 32-66. o.

³ Ferke János, Dr. Budai Judit, Balassa Tamás, Simon Barnabás: Tőkebevonási kalauz, HVCA, 2016., http://www.hvca.hu/wp-content/uploads/2012/03/tbkalauz_2016_net.pdf; 16. o.

⁴ Karsai Judit: A kockázati tőkéről a befektetőknek és a vállalkozóknak; Budapest, 1998., 13. o.

⁵ a kollektív befektetési formákról és kezelőikről, valamint egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2014. évi. XVI. törvény 4. § 59. pont, amellyel kapcsolatosan ellentétes nézőpont olvasható: Karsai Judit: A kockázati tőke lehetőségei a kis- és középvállalatok finanszírozásában; *Közgazdasági Szemle*, 1997. február, 166-168. o.

elemeit részletesen most nem elemezve a kockázati tőkebefektetések létszakaszait vizsgálva az alábbi megállapításokat lehet tenni.⁶

A kockázati tőkebefektető vagy egy forrásból, vagy a megtakarításokat összegyűjtő kollektív befektetési formaként helyez ki tőke formájában gazdasági társaságokba pénzeszközöket, rendszerint tőkeemelés formájában. A gyakorlati tapasztalatok szerint befektetéssel érintett vállalkozások minden esetben valamilyen kiválasztási mechanizmussal kerülnek azonosításra, amelynek eredményeként a befektető a vállalkozással és tagjaival szerződést köt (befektetési, vagy szindikátusi szerződés).⁷ A szerződésben mindig rögzítésre kerülnek a befektető elsőbbségi jogai, így többek között a befektető mindig elsőbbségi joggal rendelkezik a taggyűlésen egyes kérdések eldöntésére, mindig kiemelt ellenőrzési jogai vannak, esetenként menedzsment jogok⁸, vagy osztalék elsőbbségi jogok is megilletik.⁹

A befektetési szerződésekben a befektetőket sajátos biztosítéki rendszer védi. A hitel-kölcsön jogviszonyokkal összevetve rögzíthető, hogy míg kölcsön típusú ügyleteknél az adós fő kötelezettsége, hogy határidőre adja vissza a kamatokkal növelt kölcsönkapott összeget, addig a tőkebefektetési szerződésekben ilyen határidő rendszerint nem kerül rögzítésre. A befektető célja, a lehető legmagasabb hozammal történő kilépés, amiért rendszerint nem tartoznak felelősséggel sem az alapítók, sem a menedzsment.¹⁰ Felelősségük viszont fennáll a szerződésben meghatározott bizonyos szerződésszegési eseményekért, amelyek az esetek túlnyomó többségében szubjektív (felróhatósági) alapúak, kivételesen objektívak, azaz felróhatóságtól függetlenül szerződésszegésnek minősülnek és megnyitják az alapítókkal, tagokkal szembeni igényérvényesítési eljárások lehetőségét.

A fiduciárius biztosítékok szabályozásának és gyakorlatának viszontagságos történetével kapcsolatban igen komoly bizonytalanság alakult ki abban a kérdésben, hogy a tőkebefektetéseket lehet-e fiduciárius biztosítékokkal biztosítani. Mint ismeretes, ebben a körben leginkább alkalmazott biztosítékok az opciók voltak, mégpedig annak mindkét formájában, azaz put és a call opció egyaránt használatos volt, már akkor is, amikor a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) még nem is ismerte az eladási jogot. Bár a bírósági gyakorlat egységes volt az eladási jog létezését illetően, a fiduciárius biztosítékokkal kapcsolatban megosztott gyakorlat alakult ki, időben és térben egyaránt hektikusan ismerték el a bíróságok a fiduciárius biztosítékok létezését, vagy éppen a commisoria tilalomra hivatkozással tagadták meg azok alkalmazhatóságát.¹¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) hatályba lépése sem sokat javított a kialakult jogbizonytalanságon, mivel hatálybalépésétől kezdődően a 6:99. §-ban – szűk kivételtől eltekintve – megtiltotta a fiduciárius biztosítékokat, majd 2016. július 1. napjával a

⁶ A további fogalom meghatározásokra lsd.: Karsai im 1995. 18-19. o.

⁷ A két szerződés közötti fogalmi elhatárolásra lsd.: Glavanits im 120-124. o.

⁸ A befektető nem szükségképpen rendelkezik menedzsment jogokkal, ezért nem értünk egyet Glavanits definíciójával (im 9. o.)

⁹ Karsai im 1998., 50-80. o.

¹⁰ Ismert más befektetési gyakorlat is, ahol a befektető kilépésének egy előre meghatározott legkésőbbi időpontban meg kell történnie, és/vagy a tagok és a menedzsment is felel a befektető eredményes kiszállásáért. A szerződés ilyen tartalma azonban elhatárolási kérdéseket vethet fel a tőke és hitelügyletek között, mivel végső soron a visszafizetési határidővel a kölcsönjogviszonyok valamennyi tartalmi eleme kimerítésre kerül. Amennyiben pedig ez a konstrukció a tagok, vagy a menedzsment mögöttes felelősségével valósul meg, úgy a kölcsönjogviszonyok tipikus biztosítékát, a kezességet is alkalmazzák a felek.

¹¹ Kemenes István, Gárdos István, Gárdos Péter, Leszkoven László, Molnár Ambrus, Salamonné Solymosi Ibolya, Wellmann György, Czukorné Farsang Judit, Priczinger Márta; in.: Gárdos Péter (szerk.): Tanulmányok a fiduciárius biztosítékok köréből, HVVG-ORAC Kft, 2010., Budapest, 167-301. o.

fiduciatilalom – szűk kivételtől eltekintve – ismét megszűnt. A bírósági gyakorlat, valamint a jogalkotási aktusok páli fordulataiból adódóan a befektetők egyre gyakrabban alkalmazták és alkalmazzák a kiszámíthatóbb zálogjogi intézményeket, így kiemelten az üzletrészen alapított zálogjogot.

A továbbiakban most már csak az üzletrészen alapított zálogjogra koncentrálva, az üzletrész mint zálogtárgy jogi sorsát vizsgáljuk a zálogjogviszony keletkezése, fennállása és megszűnése során.

3. A zálogjog alapítása

3.1. A zálogjog tárgya: az üzletrész

Az üzletrészen alapított zálogjogra a Ptk. részletszabályt nem tartalmaz, viszont a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) 27. § (3) bekezdés c) pontja szerint az üzletrészen alapított zálogjog a cégjegyzék kötelező tartalmi eleme.

A Ptk. 5:14. § (1) bekezdését tekinthetjük a dolog meghatározásának, amely szerint a birtokba vehető testi tárgy tulajdonjog tárgya lehet. A hivatkozott jogszabályhely (2) bekezdése a fogalmat megfelelően kiterjeszti a pénzre és az értékpapírokra, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre is. Mindezt a zálogjogi szabályok még tovább szélesítik, mivel 5:101. §-a szerint zálogtárgy bármely vagyontárgy lehet. A vagyontárgy fogalmára pedig a Ptk. 8:1. § (1) bekezdésének 5. pontja ad iránymutatást, amely szerint vagyontárgyon dolgot, jogot és követelést kell értenünk.

A zálogjogi szabályozási környezetet azonban indokolt összevetni a társasági jogi rendelkezésekkel. Már-már jogtörténeti hagyománya van annak, hogy a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvényben (a továbbiakban: Gt.) használt üzletrész meghatározás alapján az üzletrészt nem tekintettük dolognak. A Gt. 121. § (1) bekezdésének fogalomhasználatában a társaság bejegyzését követően a tagok jogait és a társaság vagyonából őket megillető hányadot az üzletrész testesíti meg, így a régi Ptk. értelmezésében az üzletrész nem minősült dolognak.¹² Az ebből adódó elméleti kérdéseket – nem utolsósorban az üzletrész átruházásához kapcsolódó problémákat – a bírósági gyakorlatnak kellett feloldania. A Szegedi Ítéltábla Gf.30296/2013/5. számú határozata rögzíti, hogy „Az üzletrész >nem dolog<, hanem olyan tagsági jogokat megtestesítő vagyoni értékű (immateriális) jogosultságok összessége, amely a jog hasznosítása és a rendelkezés (átruházás) során >dolog< módjára viselkedik. (...) A Kft. üzletrész átruházása, értékesítése esetén analóg módon a Ptk.-nak a dolog tulajdonjogának átruházásánál alkalmazott szabályai megfelelően irányadók.”¹³

Bár a dologfogalommal kapcsolatos logikai hézagot a bírósági gyakorlat megpróbálta kitölteni, számos kérdés megválaszolatlan maradt. Így például az, hogy mikor száll át az üzletrész feletti „tulajdonjog”, vagy hogy a felek közötti – alapvetően kötelmi jogi – üzletrész-adásvételi szerződés milyen kapcsolatban áll a társasági joggal, így különösen az átruházás Gt.-ben rögzített, társaságnak való bejelentési kötelezettséggel.¹⁴

¹² Petrik Ferenc: A Polgári Törvénykönyv magyarázata, KJK. 2001. 320. o.

¹³ Hasonló tartalmú határozatok: BH 1994/202, BH1998/551, ÍH 2009/75, BH 1994/2012., de vö.: BH 1998/5/238., amely szerint az üzletrész nem dolog, így arra a dolgok hibás teljesítésének szabályait sem lehet alkalmazni.

¹⁴ Wellmann György: A társasági, illetve a polgári jogban mi lehet tulajdon, és ebből következően apportálás, illetve átruházás tárgya, Gazdaság és Jog, 2003/10., 11-14. o.

A Gt. hagyományait fenntartva az új Ptk. sem tekinti dolognak az üzletrészt, sőt ex lege a Ptk. 3:164. § (1) bekezdése a következőképpen definiálja: az üzletrész a törzsbetéthez kapcsolódó tagsági jogok és kötelezettségek összessége, hozzátéve, hogy az üzletrész a társaság nyilvántartásba vételével keletkezik. Továbbra is rögzíthetjük tehát, hogy az üzletrész nem dolog¹⁵, de még csak nem is jog és nem is követelés¹⁶. A gyakorlatban a zálogtárgyat jogok és kötelezettségek összességének tekintik. Ennek elméleti alapjául valószínűleg az ÍH 2009/2/76. számú eseti döntés szolgálhat. A bíróság szerint: „Az üzletrészt terhelő zálogjog bejegyzésénél a cégbíróság a zálogjog alapításának érvényességét nem vizsgálhatja [Ctv. 61/A. §] II. Az üzletrész nem a vagyont terhelő zálogjog, hanem a jogokon alapított zálogjog fogalmi körébe tartozik, ezért közjegyzői okiratba foglalást nem igényel [Ctv. 121- 127. §, Ptk. 266. § (1) bek., 267. § (1) bek.] (Fővárosi Ítéltábla 13.Cgf.44.505/2008/2.).”

Az eddigieket összefoglalva az alábbiakat kell rögzítenünk:

- az üzletrész nem dolog, nem jog és főleg nem követelés,
- az üzletrészt a bírósági gyakorlat a Gt. és a Ptk. hatálya alatt is rugalmasan kezelte és bár soha sem tekintette dolognak, de ha az üzletrész átruházásának problematikáját kellett megoldani, akkor „dolog módjára” kezelte, még ha zálogjogi kérdések megválaszolása volt a feladat, akkor a „jogokon alapított zálogjog fogalmi körébe” vonta az üzletrészt,
- bár semmilyen jogszabály nem rendelkezik az üzletrészen alapított zálogjog részletszabályairól, de a napi gyakorlat számtalan esetben használja azt és – minden részletszabály pontos meghatározása nélkül – annak létét a jogalkotó is elismeri, mivel a Ctv. 27. § (3) bekezdés c) pontja alapján az a cégjegyzék kötelező tartalmi eleme, sőt annak bejegyzésére és törlésére vonatkozóan részletes szabályok találhatók a Ctv. 61/A. §-ában, valamint a 2. számú melléklet, II. 1/ea)-eb) pontjaiban.

Nehezen feloldhatónak tűnő ellentmondás húzódik tehát a Ptk. üzletrészre vonatkozó szabályai és a zálogjogi rendelkezések között. Az viszonylag egyértelműnek tűnik mind a jogszabályi rendelkezések, mind pedig a gyakorlat alapján, hogy az üzletrész nem dolog, de ezt meghaladón a bírósági gyakorlat nem tudja egységesen kezelni a felek jogügyleteit. Hangsúlyozzuk, hogy a zálogjogi szabályok körében hivatkozott „jogok és követelések” távolról sem tekinthető egyezőknek az üzletrész meghatározásnál szereplő „jogok és követelésekkel”. Véleményünk szerint az üzletrész egység: jogok és kötelezettségek szétválaszthatatlan halmaza. Ezért nem lehetséges bizonyos üzletrész-szelvényjogokon zálogjogot alapítani, míg ezzel egyidejűleg más elemeket tehermentesen hagyni. Ezért nem lehetséges, hogy az üzletrész szelvényjogaként megterhelhető zálogjoggal például a szavazati jog, úgy hogy mindeközben az üzletrész többi tartalmi eleme változatlanul marad. Természetesen annak semmilyen akadályja nincsen, hogy az üzletrész által összefoglalt jogok egyikéből származó követeléseket biztosítékul adják. Így például nem látjuk annak akadályát, hogy az üzletrész szelvényjogát képező osztalékra vonatkozó jog alapján a társasággal szemben, pénz fizetésére irányuló követelést megterheljék, azon zálogjogot alapítsanak. Hangsúlyozzuk, hogy az osztalékot terhelő zálogjog nem az üzletrész terhe, hanem az üzletrész alapján keletkező egyik követelés zálogba adása, ami valóban úgy tűnik (főleg mikor teljes egészében terhelik azt meg) mintha az osztalékjogot, azaz az üzletrész szelvényjogát terhelnék meg, de valójában ez nem más, mint csak egy követelésen

¹⁵ Menyhárd: A dologi jog szabályozásának sarokpontjai, in: Tanulmányok az új Polgári Törvénykönyvhöz, szerk.: Vékás Lajos, Vörös Imre, Complex Kiadó, Budapest, 2014, 155. o.

¹⁶ Pintér Attila: Az üzletrész átruházási szerződésről, Gazdaság és Jog, 2016/6. 11-15. o.

alapított zálogjog, ami nem érinti a tag üzletrészeinek integritását, az üzletrész a zálogjoggal való megterhelés után is sértetlen egység.¹⁷

A Ptk. 5:93. §-a értelmében a zálogjogot ingatlan esetében az ingatlan-nyilvántartásba, míg ingó dolog, valamint jog és követelés esetén a hitelbiztosítéki nyilvántartásba kell bejegyezni, kivéve, ha az ingó dolog tulajdonjogát vagy a jog fennállását közhiteles nyilvántartás (a továbbiakban: lajstrom) tanúsítja, mert ebben az esetben a jelzálogjog megalapításához a megfelelő lajstromba való bejegyzés szükséges. Ceteris paribus az üzletrész dologi minőségére vonatkozó okfejtésünket itt most figyelmen kívül hagyva, mindebből az következik, hogy mivel széles körben elterjedt nézet szerint a cégjegyzék lajstromnak minősül, így az üzletrészen alapított a zálogjogot ide kell bejegyezni. Erre a fent hivatkozott módon tartamaz is utalást a Ctv. is, ennek megfelelően az üzletrészen zálogjogot körülírással nem, csak egyedi meghatározással lehet alapítani a Ptk. 5:93. § (3) bekezdés a) pontjára tekintettel.¹⁸

Érdemes megvizsgálni, hogy az üzletrészen alapított zálogjog kézizálogjognak, vagy jelzálogjognak minősül-e. A Ptk. 5:101. § (2) bekezdésére tekintettel a kézizálogjog kizárólag dolgokon állhat fenn, mégpedig kizárólag ingó dolgok vonatkozásában.¹⁹ A jogirodalom fogalmilag kizártnak tartja a jogokon és követeléseken történő kézizálogjog alapítását.²⁰ Erre tekintettel tehát rögzíthetjük, hogy mivel – még abban az esetben is, ha korábbi bírósági gyakorlatunk szerint „dolog módjára” kezeljük – az üzletrész nem tekinthető dolognak, ezért kizárólag jelzálogjogként alapítható üzletrészt terhelő zálogjog.

Érdemes továbbá megvizsgálni azt a kérdést is, hogyha az üzletrész ex lege a cégbejegyzéssel jön létre, akkor még a cég bejegyzését megelőzően lehet-e a reménybeli társaság üzletrészeire zálogjogot alapítani? Ez a kérdés a jövőbeli zálogjog esete, amelyet érdemes analóg módon vizsgálni a jövőbeli követelés engedményezésének esetével. Ezek szerint, ha a zálogjog tárgya már létezik, de a követelés még nem, akkor érvényes az ügylet, ha azonban a jövőbeli követelés tárgya is jövőbeli, akkor a zálogjog nem jön létre.²¹ Mindebből tehát az következik, hogy a cégbejegyzés előtt nem lehet zálogjogot alapítani az üzletrészen, mivel az még nem is létezik (itt most külön ki sem térünk az ezzel esetlegesen ellentétes jogi álláspontból következő cégjegyzéki nyilvántartási nehézségekre). Hangsúlyozzuk azonban, hogy fenti megállapításunk csak az üzletrészen alapított zálogjog dologi természetére (publicitás) vonatkozik, ugyanis nem látjuk annak akadályát, hogy a felek akár már a társaság létesítő okiratának aláírását megelőzően, akár azt követően, de a cégbejegyzés előtt zálogszerződést kössenek. Álláspontunk szerint ez a szerződés a felek érvényes jogügylete, mivel a Ptk. 5:91. §-a értelmében a zálogszerződés alapján a feleket egymással szemben a zálogjog megalapítása hiányában – a cégjegyzékbe való bejegyzés nélkül – is megilletik mindazok a jogok és terhelik mindazok a kötelezettségek, amelyeket a Ptk. a zálogjogosult és a zálogkötelezett számára megállapít. Ebből mindenekelőtt az következik, hogy ha majd egyszer sor kerül a

¹⁷ Bodzási Balázs: A társasági részesedés megterheléséhez kapcsolódó problémák, in: Jogi tanulmányok, Budapest, 2009. 41-62. o., és Bodzási Balázs: A társasági részesedés elzálogosítása, különös tekintettel a kft. üzletrész megterhelésre, Gazdaság és Jog 2009/11, 8-13. o.

¹⁸ Wellmann György (szerk.): Polgári jog, dologi jog (Pomeisl András), HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.; 2014. Budapest, 156. o.

¹⁹ Szladits Károly (szerk.): Magyar Magánjog, Ötödik kötet, dologi jog (Nizsalovszky Endre), Budapest, 1942., 681. o.

²⁰ Vékás Lajos, Gárdos Péter: (szerk.): Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz, 1. kötet, Wolters Kluwer, Budapest, 2014., 1104. oldal.

²¹ Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja, II. kötet; Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014., Dologi jog (Bodzási Balázs) 720. o.

cégbejegyzésre, akkor kérhető a korábban megkötött zálogszerződés alapján a zálogjog bejegyzése.²²

Végezetül itt most csak utalunk arra, amit majd a zálogjog érvényesítése során fejtünk ki teljes részletességgel, hogy a zálogjogi szabályok igen különbözőek attól függően, hogy dolog, vagy jog, követelés vonatkozásában nyílik meg a zálogjog. Talán most indokolt megjegyezni, hogy a jog, követelés vonatkozásában érvényesítendő zálogjogi szabályok lényegében alkalmazhatatlanok az üzletrész vonatkozásában, és a felek egyébként is dologkénti „értékesítés” szabályait szokták szerződésükben rögzíteni, ennek megfelelően kerül sor az árverésre, a zálogtárgy értékesítésére, vagy éppen annak zálogjogosult által történő megszerzésére.

3.2. Az üzletrészt terhelő elidegenítési és terhelési tilalmak

Az elidegenítési és terhelési tilalmak külön tárgyalását az indokolja, hogy általánosan elterjedt nézet szerint, a Ptk. ugyan nem köti – a régi Ptk.-val ellentétben – a zálogtárgy terhelhetőségét a zálogtárgy forgalomképességéhez, de mégis a kielégítési jog gyakorlásának szabályai feltételezik a vagyontárgy átruházhatóságát. Ezek alapján nem lehet zálogjoggal terhelni az üzletrészt, ha az forgalomképtelen, vagy azt – a zálogjogi rangsorban megelőző – elidegenítési, vagy terhelési tilalom terheli (kivéve, ha a tilalom jogosultja a zálogjog megalapításához és érvényesítéséhez hozzájárul).²³ A továbbiakban kizárólag az elidegenítési és terhelési tilalomra koncentrálunk.

a) Társasági jogi aktus²⁴

Az abszolút korlátok között kell megemlíteni a Ptk. 3:167. § (1) bekezdését, miszerint az üzletrészt kívülálló személyre akkor lehet átruházni, ha a tag a törzsbetétét teljes mértékben szolgáltatva, kivéve a tag kizárásának törvényben meghatározott eseteit. Kérdéses, hogy mi történik olyankor, amikor ugyan a tag még törzsbetét teljes mértékben nem teljesítette, de zálogjoggal terheli meg az üzletrészt? Könnyen belátható ugyanis, hogy a zálogszerződés megkötése és a zálogjog megnyílása közötti időszakban a tag még teljesíthet, amivel a tilalom megszűnik. A jogirodalmi álláspont szerint a zálogszerződés létrejöttének időpontjában kell megvalósulni annak a két konjunktív feltételnek, hogy a zálogtárgyat sem elidegenítési, sem terhelési tilalom nem terheli.²⁵ Bár általában igaznak kell elfogadnunk ezt az állítást (pl.: egy bejegyzett elidegenítési tilalom esetén), mégsem tűnik racionálisnak, hogy miért ne lehetne megterhelni zálogjoggal egy olyan üzletrészt, amelyre eső törzsbetétet a tag a zálogjog megnyílásáig bármikor teljesítheti. Álláspontunk szerint talán az tűnik logikus megoldásnak, hogy a zálogszerződés ugyan a felek között létrejön, Ptk. 5:91. §-a alapján, de zálogjogi bejegyzésre csak akkor nyílik lehetőség, amikor a tag teljesíti vagyoni hozzájárulását.

Relatív, a tagok autonóm döntésén alapuló szabályként a Ptk. 3:167. § (6) bekezdése – lényegében egyezően a Gt. 126. § (1) bekezdésével – rögzíti, hogy a társasági szerződés az üzletrész kívülálló személyre történő átruházását a társaság beleegyezéséhez kötheti.

²² Egyezően a régi Ptk. szabályai alapján kialakul bírósági gyakorlattal kapcsolatban megfogalmazott kritikával: Anka Tibor, Gárdos István, Nemes András: A zálogjog kézikönyve, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2003., 256. o.

²³ Vékás, Gárdos i.m. 1102-1103. o.

²⁴ A korlátozások összefoglalására lsd.: Kisfaludi András, Szabó Marianna (szerk.): A gazdasági társaságok nagy kézikönyve, Complex, Budapest, 2008., 899. o.

²⁵ Wellmann i.m. Dologi jog 179. o.

Álláspontunk szerint a tilalom csak az átruházásra vonatkozik, és kizárólag kívülálló személy belépése esetén értelmezhető. Ebből adódóan, amennyiben ilyen tiltás szerepel a társasági szerződésben úgy az még nem jelenti azt, hogy ne lehetne az üzletrészt zálogjoggal terhelni. Ennek legalább két indoka van. Egyrészt, ha a társaságnak több tagja van, akkor biztosan lehet olyan személy, akire vonatkoztatva a tilalom nem érvényesíthető (tagok egymás közötti ügylete nem tilos), tehát a zálogjog alapítása érvényes lesz. Másrészt – és itt visszautalunk a vagyoni hozzájárulás teljesítésével kapcsolatban kifejtettekre – kérdésként vetődik fel, hogy a kívülálló személy részére történő értékesítéshez mikor kell hozzájárulnia a taggyűlésnek, ti.: a zálogjog alapításakor, vagy legkésőbb az értékesítéskor? E tekintetben ismét azt gondoljuk, hogy a zálogszerződés érvényesen létrejön még akkor is, ha a taggyűlés zálogjog alapításához történő hozzájárulása hiányzik, de azt a cégjegyzékbe mindaddig nem lehet bejegyezni, amíg a szükséges hozzájárulás megadására nem került sor.²⁶

Röviden utalunk arra, hogy a tagokat, a társaságot, valamint a társaság által kijelölt harmadik személyt megillető üzletrész másokat megelőző megszerzésére irányuló jogot nem tekinthetjük sem szerzési korlátnak, sem pedig tehernek, így a zálogjog érvényes alapítása szempontjából nem képez akadályt.²⁷

b) Dologi jogi aktus

A Ptk. 5:31. §-a alapján a tulajdonjog tárgyára vonatkozó jog biztosítása érdekében a tulajdonos harmadik személlyel szemben hatályosan a tulajdonjog tárgyára elidegenítési és terhelési tilalmat vagy elidegenítési tilalmat alapíthat. A korábbi szabályozástól eltérően az elidegenítési és terhelési tilalom már nem csak az átruházás alkalmával lehetséges, hanem egyébként bármikor. Így tehát elvileg a tagok elidegenítési és terhelési tilalommal, vagy elidegenítési, vagy terhelési tilalommal terhelhetnék meg az üzletrészüket, akár a társasági szerződésben, akár külön szerződésükben foglalt módon. Egyetértünk azonban azzal a nézettel, hogy az elidegenítési és terhelési tilalom kizárólag a tulajdonjog tárgyán, az azt terhelő jog biztosítására jöhet létre,²⁸ ezért nem tartjuk lehetségesnek, hogy ilyen korlátozás az üzletrész vonatkozásában a felek akaratából érvényesen létrejöhessen.²⁹ Utalunk továbbá arra, hogy az elidegenítési és terhelési tilalom dologi jogi hatályt akkor kap, ha azt a megfelelő nyilvántartásba bejegyzik,³⁰ márpedig a cégjegyzékbe a Ctv. 24. § - 29. §-ai alapján ilyen jogot bejegyezni nem lehet. Nem látjuk jogpolitikai, vagy gazdasági indokát, hogy miért ne lehetne az üzletrészt terhelő zálogjogot elidegenítési, vagy terhelési tilalommal biztosítani, de különösen nem világos, hogy e korlátok miért ne kaphatnának dologi hatályt, hasonlóan az ingatlan-nyilvántartási rendszerhez.³¹

3.3. Az üzletrész mint a befektetések sajátos zálogtárgya

²⁶ Nem értünk egyet Bodzási i.m. A társasági részesedés megterheléséhez kapcsolódó problémák, 45-46. oldalán kifejtett álláspontjával.

²⁷ A társasági szerződés tagok szerződési szabadságán alapuló rendelkezésre lsd.: Győri Ítéltábla Pf.II.20.010/2007/4; in.: Glavanits Judit: A kockázati tőkebefektetésekhez kapcsolódó szindikátusi szerződés a magyar és a nemzetközi szerződési gyakorlatban; megjelent: Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére, Universitas-Győr Nonprofit Kft. 2013., 196. o.

²⁸ Vékás, Gárdos i.m. 970. o.

²⁹ Bodzási i.m. A társasági részesedés megterheléséhez kapcsolódó problémák, 47. o.

³⁰ Menyhárd Attila: Dologi jog, Osiris Kiadó, Budapest, 2007., 198. o.

³¹ Török Tamás: Zálogjog a korlátolt felelősségű társaság üzletrészen és a részvényen, Gazdaság és Jog, 2008/6., 14. o.

Érdeemes röviden áttekinteni a zálogjoggal biztosított alapjogviszony sajátos jogi természetét. Anélkül, hogy akár csak vázlatosan is elemeznénk ezt az igen összetett jogviszonyt, rá kell mutatni arra, hogy a befektetési (szindikátusi) szerződésekben mindig van egy, a befektetőt terhelő fizetési kötelezettség. A kötelezettségét azonban nem a tagokkal szemben vállalja, mivel a befektetés összege az általunk ismert valamennyi esetben a társaság részére kerül átutalásra, rendszerint úgynevezett ázsíós tőkeemelésként. A klasszikus kockázati tőkebefektetői felfogás szerint ennek az összegnek a visszafizetésére sem a társaság, sem a tagok nem vállalnak kötelezettséget, azzal, hogy ismertek olyan példák is, ahol a befektető kilépése legkésőbbi időponthoz, vagy legalacsonyabb elvárt hozamhoz van kötve. Ez utóbbi esetektől eltekintve – amelyeket rendkívül nehéz, pont e tulajdonságukból adódóan elválasztani a kölcsönügyletektől – a befektetési szerződések biztosítéki szerződésai nem a befektetett tőke visszafizetését biztosítják. Mivel befektetési (szindikátusi) szerződésekben számos szerződésszegési esemény megalapozhatja a szerződés felmondhatóságát (pl.: a befektető elsőbbségi jogainak sérelme, vagy tájékoztatási kötelezettség elmulasztása, stb.), amely alapján tagoknak (vagy a társaságnak) fizetési kötelezettsége keletkezik, vagy keletkezhet, ezért a felek ezen fizetési kötelezettség teljesítésére biztosítékot köthetnek ki.

Fel kell hívni a figyelmet, hogy a Ptk. 5:97. § (1) bekezdése alapján az üzletrészt kizárólag akkor lehet zálogjoggal terhelni, ha az pénzkövetelést biztosít. A Ptk. 5:97. § (2) bekezdése azonban „megmenti” az olyan zálogszerződést is, amelyben a felek biztosított követelésként dologszolgáltatást, vagy tevékenység szolgáltatását jelölték meg, azzal, hogy ezekben az esetekben a biztosított követelés az e szolgáltatás elmulasztásából eredő, a jogosultat megillető pénzkövetelés lesz.³² Azaz álláspontunk szerint nincs akadálya annak, hogy az üzletrészen alapított zálogszerződés a befektetési szerződés hibás teljesítését biztosítsa, még abban az esetben is, ha az elsősorban nem fizetési kötelezettség, hanem valamilyen tevérsre, vagy nem tevérsre, esetleg helytállásra vonatkozó kötelezettség elmulasztásának biztosítékaként kerül megalapításra.³³

Rá kell továbbá mutatni arra is, hogy mivel soha sem a tagok kapják a befektetés összegét, de az ő üzletrészüket kerül megterhelésre zálogjoggal ezért, az alapjogviszony és a biztosítéki jogviszony kötelezettje nem ugyanaz a személy (természetesen a saját üzletrész elméleti lehetőségét ide nem értve).³⁴ Attól függően ugyanis, hogy az alapjogviszony szerinti melyik kötelmet biztosítja a zálogjog, valamint hogy végül ezek közül melyik kerül megszegésre, vagy társaság szerződésszegése eredményezi a zálogjog megnyílását, vagy amennyiben a tag szegi meg a befektetési szerződés valamely rendelkezését, úgy ez vezet a zálogjog megnyílásához, de végső soron a tag saját üzletrészével lesz kénytelen helytállni mindkét szerződésszegésért.

4. Az üzletrészen alapított zálogjog jogi természete a projektkezelés alatt

Projektkezelés alatt a befektető társaságba történő belépésétől kezdődő, valamint a társaságból történő kilépéséig vagy a társaság jogutód nélküli megszűnéséig tartó időszakot értjük. Ebben az időszakban a társaság üzletrészeinek értéke és jogi minősége is számottevő módon változhat. A továbbiakban ezen változásokat vesszük számba, először az üzletrész értékében bekövetkező – negatív, vagy pozitív tartalmú – változásra, majd pedig az egyéb, az üzletrész értékét nem feltétlenül érintő minőségi jogi változásokat bemutatva.

³² Vékás, Gárdos i.m. 1095. o.

³³ Vö.: Wellmann im. Dologi jog (Petrik Ferenc) 167. o.. Ezzel ellentétes állásponton: Osztovits im. (Bodzási Balázs) 698. o.

³⁴ Wellmann im. 141. o.

4.1. Az üzletrész értékének változása

Az üzletrész értéke a projektkezelés során negatív, vagy pozitív irányba változhat, ami az üzletrészen alapított zálogjog jogi sorsán is érdemben befolyásolja.

a) Az üzletrész értékének csökkenése

Könnyen belátható módon a projektkezelés ideje alatt a zálogtárgy értéke csökkenhet. Erre az esetre a Ptk. 5:109. § (2)-(3) bekezdései adnak útmutatást.

A Ptk. 5:109. § (2) bekezdése felhatalmazza a zálogjogosultat, hogy az üzletrész épségének veszélyeztetése esetén gyakorolja a veszélyeztetett Ptk. 6:523. § (1) bekezdése szerinti jogait, azaz kérheti a bíróságtól, hogy azt, aki a veszélyt előidézte tiltsa el a veszélyeztető magatartástól, kötelezze a kár megelőzéséhez szükséges intézkedések megtételére, vagy kötelezze megfelelő biztosíték adására. A törvény rendszertani értelmezése alapján e jogok gyakorlására csak akkor van lehetőség, ha az üzletrész épségének veszélyeztetése egyben a zálogjogosult kielégítési jogát is veszélyezteti.³⁵ Álláspontunk szerint továbbá a Ptk. 1:4. § (2) bekezdése alapján e jog egyik korlátja, hogy saját felróható magatartására, előnyök szerzése végett a zálogjogosult nem hivatkozhat (ilyen lehet például egy taggyűlési döntés, amit szavazatával a befektető is támogatott). Ezt meghaladóan az üzletrész értékének lényegében bármely okból történő csökkenése megalapozhatja a zálogjogosult joggyakorlását, mivel nehéz lenne olyan élethelyzetet elképzelni, amikor az üzletrész értéke csökken és azt nem a zálogkötelezett, vagy harmadik személy idézi elő (természetesen a vis maiornak tekinthető eseteket ide nem értve). Sőt rá kell, hogy mutassunk arra is, hogy „a zálogtárgy épségének veszélyeztetése” törvényi fordulat az üzletrész vonatkozásában valószínűleg helyesen akként értelmezhető, hogy az üzletrész értékét kell vizsgálni, és nem is feltétlenül szükséges annak – bármely oknál fogva bekövetkező – csökkenése, elég, ha csak az érték csökkenésének veszélye fennáll. Összefoglalva tehát, a kockázati tőkepiacokon igen könnyen előfordulhat olyan helyzet, amikor a társaság, és ezzel egyidejűleg az üzletrész értékének csökkenésének reális esélye fenyeget, ezért a zálogjogosult általában jó eséllyel kérheti a veszélyeztetettet megillető jogok gyakorlását a bíróságtól.

A Ptk. 5:109. § (2) bekezdése a zálogtárgy értékének kielégítést veszélyeztető mértékű csökkenése esetére jogosítja fel a zálogjogosultat a zálogtárgy értékesítésére, feltéve, hogy felszólítás ellenére a zálogkötelezett a zálogtárgy állapotát nem állítja helyre, nem ad megfelelő új zálogtárgyat vagy az értékcsökkenés mértékének megfelelő kiegészítő biztosítékot. A felek szerződésükben a legritkább esetben rögzítik az üzletrész szerződéskötéskor fennálló (piaci) értékét, így az esetek többségében később igen nehéz megállapítani, hogy az üzletrész értékének csökkenését mihez képest kell megállapítani. Önmagában ugyanis az üzletrész értékének csökkenése még nem alapozza meg a zálogtárgy értékesítésének jogát, mivel ahhoz az is kell, hogy a csökkenés a kielégítést veszélyeztesse. A „veszélyeztetés” vonatkozásában a követelés és az üzletrész pénzbeli egyenértéke minimumszabályként irányadónak tekinthető: nyilvánvalóan nem alkalmazhatja a zálogjogosult az értékesítési jogot, ha az üzletrész értéke egyébként még a feltételezett értékcsökkenést követően is meghaladja a követelés összegét. Ugyanakkor a csekély mértékű („bármely csekély mértékű”) értékcsökkenés sem szolgálhat alapul e rendkívül szigorú jogkövetkezmény alkalmazhatóságára, különösen, ha arra gondolunk, hogy az esetek többségében az üzletrész piaci értéke még csak közelítőleg sem éri el a

³⁵ Wellmann im. 203. o.

befektető követelésének értékét.³⁶ Hogy ezen határokon belül hol húzódik a zálogjogosulti igényérvényesítés határa (főként ha figyelembe vesszük, hogy nem kell megvárni az igényérvényesítéssel a kár bekövetkezését, mert elég csak annak veszélye) a konkrét esetben valószínűleg igen nehéz eldönteni, és e döntést nem legitimálja (vagy fosztja meg legitimációjától az), ha később mégsem következik be a konkrét értékcsökkenés.

Néhány társasági jogi aktus azonban iránymutatásul szolgálhat. Ilyen lehet például az, ha a társaság tőke kivonásról határoz, amelynek következtében a társaság saját tőkéje (és ezzel egyidejűleg feltételezhetőleg a zálogjoggal terhelt üzletrész piaci értéke is) csökken. Ezen esetekben azonban mindig a taggyűlés határozata szükséges, és ha a befektető szavazatával támogatja a döntés meghozatalát, később eredménnyel aligha hivatkozhat zálogjogi igényére.

Már itt felvetődik az a kérdés, hogy az üzletrész felosztása csökkenti-e a zálogtárgy értékét? A zálogjog ugyanis dologi hatályú: mindenkivel szemben hatályos, s aki a zálogtárgyon az elzálogosítást követően valamilyen jogot szerez, köteles tőrni, hogy a zálogjogosult követelését a zálogtárgyból kielégíthesse.³⁷ Ennélfogva, ha a tag üzletrészeinek egy vagy több részét átruházza, az nem csökkenti a zálogjogosult kielégítési alapját, mivel az új üzletrész részekén is létrejön a zálogjog. Itt most részletesen nem elemezzük az üzletrész felosztásának következtében felmerülő cégbejegyzési anomáliákat, de rögzítjük, hogy a zálogjogosult csak a cégbíróság és a zálogkötelezett jóindulatára számíthat, ha az újonnan létrejövő üzletrészekre is be akarja jegyeztetni zálogjogát, mivel a Ctv. 2. számú mellékletének II., 1/ea) alpontja szerinti egyetlen okiratot sem tud bemutatni cégbíróság részére, tekintettel arra, hogy sem az üzletrészáttruházási szerződés, sem a zálogszerződés nem közte és az új tag között jött létre, az új tag pedig a legkevésbé sem érdekelt a bejegyzési engedély kiadásában.

Ugyanezen körben kell megvizsgálunk a szétválás esetkörét. Bár fogalmilag – a tőke kivonás esetét ide nem értve – a szétválás nem jelent értékcsökkenést az üzletrész értékében, mivel az átalakulással a jogutód társaság megszerzi a jogelőd vagyonának egészét, vagy egy részét és a jogátzállás következtében megilletik és terhelik mindazok a jogok és kötelezettségek, amelyek a jogelőd társaságot terheltek³⁸, mégis érdemes közelebbről megvizsgálni témánk szempontjából a kérdést. Szétválás esetén (legyen az akár kiválás, akár különválás) a jogutódok között felosztásra kerül a jogelőd vagyona³⁹, így kérdéses, hogy az eredeti üzletrészt terhelő zálogjog melyik társaság, melyik üzletrészt fogja a továbbiakban terhelni? Valójában – feltételezve, hogy nem történik tőke kivonás – a zálogjogosult pozíciója nem romlik, mivel a jogelőd és a jogutód társaságban „valahol” megvan a biztosíték (nem lehet elfelejteni a zálogjog dologi jogi hatályát, így azt sem, hogy az üzletrészt terhelő zálogjog „követi” az üzletrészt, alakuljon is át az bármilyen formába), így a zálogjogosult a jelen fejezetben elemzésre kerülő zálogjogi igényeit nem érvényesítheti. Ugyanakkor értelemszerűen nem érvényesítheti a hitelező társasági jogi igényeit sem, mivel bár témánk szempontjából kiemelendő, hogy a befektető mint zálogjogosult a társaság hitelezőjének minősül, de kielégítését önmagában az nem

³⁶ Wellmann im. 204.

³⁷ Petrik Ferenc: Tulajdonjogunk ma; HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2007., 259. o.

³⁸ Harsányi Gyöngyi, Miskolczi Bodnár Péter, Ujváriné Antal Edit: Társasági jog 2009., Novotni Kiadó, Miskolc, 2009., 366. o.

³⁹ Kisfaludi, Szabó im. 1576. o.

veszélyeztetni, hogy a társaság szétváljék.⁴⁰ A szétválás során ugyanis az üzletrész által képviselt társasági vagyon egy részéből jön létre a jogutód, amely jogutód vagyonából a tagot változatlanul ugyanolyan mértékben illetik meg jogok és kötelezettségek, mint a jogelőd társaság vagyonából. Ezért nem túlzás azt állítani, hogy a jogutód mindazon üzletrészén is létrejön a zálogjog, amely azon jogokat és kötelezettségeket képviseli a jogutód társaság vagyonából, amelyeket az átalakulást megelőzően is terhelt zálogjog. Mindenesetre aligha lehetne a cégbíróság terhére róni, ha a szétválás útvesztőiben nem sikerülne megtalálni az eredetileg zálogjoggal terhelt üzletrészt, vagy annak „utódját” és az új üzletrészen a zálogjogi bejegyzés elmaradna. Tovább bonyolíthatja a jogi helyzetet, ha az üzletrész a szétválás során nem „egy az egyben” jön létre, mert a tag további vagyoni hozzájárulást teljesít a társaság részére. Ha a jogutód társaság üzletrészét úgy kezeljük, mint a jogelőd társaság üzletrészének alapját képező törzsbetét és az új vagyoni hozzájárulás – dologi jogi értelemben vett – egyesülését, vagy vegyülését, akkor óhatatlanul alkalmazni kell a Ptk. 5:104. § (5) bekezdése szerinti azon szabályt, hogy az egyesüléssel vagy vegyüléssel keletkezett új dolog⁴¹ az eredeti zálogtárgy helyébe lép, azaz az ilyen módon kiegészülő üzletrész egészét fogja terhelni a zálogjog. Ez az adósra (zálogkötelezettre) akkor lehet különösen sérelmes, ha a zálogjogosulti követelés nagyobb volt, mint az eredeti üzletrész pénzbeli egyenértéke és az új, valamint – amennyiben annak valamilyen része az átalakulás után még létezik – a régi üzletrész értékének összege magasabb, mint az átalakulás előtti érték. Utalunk arra, hogy a Ptk. szóhasználatában az új üzletrész a régi „helyébe lép” fordulatot használja. Álláspontunk szerint a törvény helyes értelmezése alapján a jogutód társaságban fennálló üzletrészt mindig terhelni fogja a zálogjog, azzal, hogy a jogelőd társaság üzletrészén változatlan formában fennmarad a zálogjog, így nem kiváltja az új a régít, hanem a régi üzletrész értékében bekövetkező csökkenést kiegészíti.

b) Az üzletrész értékének növekedése

A projektkezelés ideje alatt az üzletrész értéke növekedhet is, sőt valójában a felek arra számítanak, a befektető azért lép be a társaságba, mert a társaság értékének várt növekedésével immanens módon reméli az egyes üzletrészek (piaci) értékének emelkedését is. Az üzletrész értékének emelkedése nem jelenti a zálogjogosult kielégítési alapjának korlátlan emelkedését, mivel a Ptk. 5:98. § (1)–(3) bekezdései megfelelően védik ezzel szemben az adós (zálogkötelezett) érdekeit.⁴² Az üzletrész értékének növekedése esetén is legfeljebb az alapjogviszony szerinti befektetői követelés, vagy annak változásai, vagy egy meghatározott maximális összegig terheli a zálogjog az üzletrészt, ha pedig a követelés összege csökken, akkor azzal arányosan csökken a zálogjogi biztosíték is, ha pedig a befektetési (szindikátusi) szerződés szerinti minden zálogjoggal biztosított követelés megszűnik, akkor a zálogszerződés is megszűnik.⁴³ A zálogjog járulékos jellege megoldja az üzletrész értékében bekövetkező számos változást, így például nem igényel további magyarázatot a tőkeemelés sem, mivel ebben az esetben mindig emelkedik az üzletrész értéke. Itt most nem részletezzük az üzletrészek cégjegyzésével kapcsolatos

⁴⁰ Az egyes jogi személyek átalakulásáról, egyesüléséről, szétválásáról szóló 2013. évi CLXXVI. törvény 10. § (2) bekezdés alapján nem indokolja semmi, hogy az átalakulásra kizárólag azért nem kerülhet sor, mert a tag hitelezője az átalakulást követően „nem találja” a zálogtárgyként funkcionáló üzletrészt.

⁴¹ Az egyesülés, vegyülés fogalmára lsd.: Lenkovics Barnabás: Magyar polgári jog, dologi jog; Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2014., 131. o.

⁴² Wellmann im. 169. o.

⁴³ BH1996.601, BH2005.188

fenntartásainkat, amelyeket részletesen a következő fejezetben fejtünk ki. Röviden azonban utalnunk kell a Ptk. korábban már hivatkozott 5:104. § (5) bekezdésére mindazon esetekben, amikor a tag üzletrészehez a társaság másik üzletrészét egyesíti, vagy a társaság – társasági jogi értelemben – egyesüléssel újabb vagyont szerez. A hivatkozott szabály szerint az egyesüléssel vagy vegyüléssel keletkezett új dolog az eredeti zálogtárgy helyébe lép, azaz az ilyen módon kiegészülő üzletrész egészét fogja terhelni a zálogjog. Sajátos esete a – dologi jogi értelemben vett – egyesülésnek az, amikor több tag közös üzletrészeként keletkezik az új üzletrész. Ebben az esetben viszont nem az egész üzletrészt fogja terhelni a zálogjog, hanem csak az eredeti zálogkötelezett új üzletrész hányadát. Ennek indoka az, hogy ha közös „tulajdon” keletkezik, akkor a Ptk. 5:66. § (4) bekezdése alapján a zálogjogosult zálogjoga az üzletrész helyébe lépő hányadot terheli.⁴⁴

Fennakadást okozhat azonban a Ptk. 5:103. § (2) bekezdése, mivel általános jelleggel mondja ki, hogy a zálogjog kiterjed a dolog termékeire, terményeire, szaporulatára és a zálogtárgy egyéb hasznaira. Itt most meg nem ismételve az üzletrész dolognak minősítésével kapcsolatos aggályainkat az alábbiakat kell rögzíteni. Egyetértünk azzal a nézetrel, hogy jogoknak is lehet haszna.⁴⁵ Az üzletrész egyik szelvényét képező osztalékjog haszna (polgári gyümölcse) az osztalék. A fenti szabályok metszéspontjában annak a szabálynak kell állnia, hogy az üzletrészen alapított zálogjog terheli az üzletrészre fizetett valamennyi osztalékot is. Sőt, amennyiben nem osztalék, hanem más jogcímen kap a tag kifizetést a társaságból üzletrésze tekintetével (pl.: likvidáció), úgy álláspontunk szerint ezen kifizetésekre is kiterjed a zálogjogosult zálogjoga. Mivel az osztalékot ki lehet adni pénzben, vagy nem pénzbeli vagyoni juttatásként is⁴⁶, ezért annak módjától függően az alábbiakat kell rögzítenünk. Az üzletrészen alapított zálog alapítása – ahogy korábban már kifejtettük – vagy az ingó dolgokon, vagy a jogokon történő zálogjog alapításának szabályai szerint történik. A Ptk. most elemzésre kerülő szabálya szerint ennek a zálogjognak kellene kiterjedni az osztalékként kiadott pénzeszközre is, csak hogy pénzen a Ptk. 5:95. § (1) bekezdés a) és b) pontja alapján (attól függően, hogy készpénzről, vagy fizetési számlakövetelésről van-e szó) kizárólag az óvadék szabályai szerint lehet zálogjogot alapítani.⁴⁷ Álláspontunk szerint a törvény helyes értelmezése alapján, amennyiben osztalékfizetés történik, úgy a kifizetett pénzen az óvadék szabályai szerint a Ptk. 5:103. § (2) bekezdésére tekintettel törvényen alapuló óvadék jön létre. Ugyanez a helyzet, ha az osztalék tárgya dolog, vagy jog, ugyanis ezekben az esetekben rendre a Ptk. dolgokon, vagy jogokon alapított zálogjogi szabályai lesznek irányadóak.

4.2. Az üzletrész integritásának egyéb változásai

Az üzletrész vonatkozásában további változások történhetnek akár a tag személyében, akár pedig más társasági formába történő átalakulás esetén.

Amennyiben a tag zálogjoggal terhelt üzletrészét átruházza (tekintettel arra, hogy a zálogjog alapítása önmagában még nem jelent elidegenítési tilalmat), úgy a cégbíróságnak szükséges intézkedni a megfelelő zálogjogi bejegyzéséről is. A cégjegyzékben ugyanis a zálogkötelezett

⁴⁴ Wellmann im. 191. o.

⁴⁵ Osztovcits im. 727. o.

⁴⁶ A Gt. 132. § (2) bekezdésében foglalt felhatalmazó szabály ugyan hiányzik a Ptk. 3:185. § (1) bekezdéséből, de mivel a Ptk. 3:4. §-ában foglalt érdekeket a társasági szerződés ilyen tartalmú rendelkezése nem sérti, ezért nem látjuk akadályát, hogy az osztalék nem pénzbeli vagyoni juttatás formájában kerüljön teljesítésre. A nem pénzbeli vagyoni hozzájárulás formájában kiadott osztalékra lásd: Kisfaludi, Szabó: im. 977. o.

⁴⁷ Vékás, Gárdos im. 1086-1087. o.

személyét a tagi rovatszámra hivatkozással tartja nyilván a cégbíróság. Amennyiben a tag személye megváltozik, úgy az új tag új rovatszámot kap, így a zálogjogi bejegyzést is módosítani kell. Nem ennyire egyértelmű azonban az, ha az eredeti üzletrészt több tag szerzi meg (közös üzletrész, egyesüléssel), úgy hogy közülük nem mindegyik üzletrész-részét terheli a zálogjog. A nyilvántartásra vonatkozó jelenlegi szabályok szerint az ilyen zálogjogi bejegyzésre nincs mód.

A társasági formaváltás esetén már nem csak cégjegyzési, hanem zálogjogi problémákkal is szembesülünk. A kft. személyegyesítő társaságokká (bt., kkt.) történő átalakulása esetén külön kell vizsgálni a zálogszerződés hatályát, annak teljesíthetőségét, valamint a lajstromba való bejegyzés problémáját. Nem látjuk akadályát, hogy az üzletrészt terhelő zálogszerződés a társaság átalakulását követően is fennmaradjon, és a zálogtárgy jogi minőségének megváltozásával párhuzamosan az üzletrész helyett társasági részesedést kelljen érteni. Ez következik a Ptk. 3:148. § első fordulatóból, amely szerint a társasági részesedés – hasonlóan az üzletrészhez – a tagsági jogviszonyon alapuló jogokból és kötelezettségekből áll⁴⁸, így zálogtárgy nem megy át olyan minőségi változáson, amely érvénytelenné tenné a zálogszerződést. Azon kérdéskör elemzése, hogy vajon a személyegyesítő társaságoknál egyáltalán el lehet-e zálogosítani a társasági részesedést, meghaladja e dolgozat kereteit, különös tekintettel a Ptk. 3:148. §-ának második mondata, valamint 3:143. § (5) bekezdésének társasági szerződés módosítására vonatkozó azon szabályra, hogy a társasági részesedés átruházása (a zálogjog érvényesítése során) akkor válik hatályossá, ha a társaság a társasági szerződést, valamennyi tag hozzájárulásával módosítja. E kérdéskörben utalunk továbbá arra, hogy mivel ezen társasági formáknál nincs olyan nyilvántartás, ahova a zálogjogot be lehetne jegyezni (a Ctv. 24. § - 29. §-ai szerint a cégjegyzék csak kft.-k vonatkozásában ad erre lehetőséget), így kizárólag a hitelbiztosítéki nyilvántartásba történő bejegyezhetőség áll rendelkezésre. Célszerűnek tűnne azon jogszabályi ellentmondás feloldása, hogy bár a zálogtárgyat közhiteles nyilvántartás tartja nyilván (cégjegyzék), így a zálogjogot ide kellene bejegyezni, de e nyilvántartás nem alkalmas a zálogjogi bejegyzésre (hacsak eleve nem az volt a fenti szabályok metszéspontjában megbújó jogalkotói szándék, hogy a személyegyesítő társaságok társasági részesedései eleve nem terhelhetők zálogjoggal).

A tőkebefektetések során a kft.-k társasági formaváltásának gyakoribb esete, hogy kft. zrt.-vé alakul át. Ennek megfelelően az eddigi üzletrészek helyett részvényeket kell keletkeztetni, így az üzletrészen alapított zálogjog is a továbbiakban a részvényeket fogja terhelni. Véleményünk szerint azonban a társasági jogi átalakulás automatikusan nem involválja a zálogjogi ügyletek transzformálódását. Ennek indoka az, hogy az üzletrész nem értékpapír⁴⁹, így az üzletrészen a zálogjog általános szabályai szerint kerül a zálogjog megalapításra (itt most csak visszautalunk az üzletrész dologi jogi megítélésének polémiájára), míg a részvényen, mint értékpapíron az óvadék szabályai szerint jön létre a zálogjog.⁵⁰ Az ügyletek elnevezésétől elrugaszkodva, és azok konkrét jogi tartalmát megvizsgálva, azt tapasztaljuk, hogy a nem dematerializált részvényen alapított óvadéki szerződés alapján kézizálogként jöhet létre az az óvadék Ptk. 5:95. § (2)

⁴⁸ A kkt. és a bt. személyegyesítő jellege nem feltétlenül indokolja, hogy a társaság tagjának hitelezője a társaság többi tagjának hozzájárulása nélkül terhelje zálogjoggal a társasági részesedést, mivel e társasági formáknál inkább a családi jelleg dominál, amivel nem feltétlenül fér meg, hogy a zálogjog megnyílását követően, ismeretlen harmadik személlyel lépjenek társaságra. E társasági formák jogi személyiségéből származó kodifikációs polémiákra lsd.: Wellmann György: A közkereseti és betéti társaság szabályozása az új Polgári Törvénykönyvben, Gazdaság és Jog, 2011/7-8., 10. o.

⁴⁹ Változatlanul irányadónak tartjuk a Gt. üzletrész meghatározáshoz fűzött kommentárt: Kisfaludi, Szabó im. 875. o.

⁵⁰ Vékás, Gárdos im. 1086-1087. o.

bekezdése szerint, vagy pedig a dematerializált részvény esetében a Ptk. 5:95. § (3) bekezdésében körülírt módon.⁵¹ Azt korábban már kifejtettük, hogy az üzletrész kézizálogjog tárgya nem lehet, így kizárt, hogy az üzletrész zálogjog nem dematerializált részvényt terhelő zálogjoggá alakuljon át. Amennyiben a dematerializált értékpapírra vonatkozó szabályokat vizsgáljuk, úgy megállapítható, hogy az üzletrész természetével összeegyeztethetetlen, hogy számlakövetelésként kerüljön a zálogjog megalapításra, mivel nincs olyan értékpapírszámla, amin azt nyilván lehetne tartani. Mivel a Ptk. 5:89. § (3) bekezdése szerint a zálogszerződés létrejöttéhez a zálogtárgy meghatározása nélkülözhetetlen, és mivel a fentiekben kifejtettek alapján, a zálogtárgy a szerződés megkötését követően ugyan, de még a zálogjog megnyílását megelőzően az átalakulás pillanatában eredeti formájában megszűnik, ezért az átalakulás pillanatában a zálogszerződés tárgya lehetetlenül. A Ptk. 5:104. § (5) bekezdése szerint – összhangban a Ptk. 5:142. § (1) bekezdés b) pontjával – ha a zálogkötelezett a zálogtárgyat átalakítja, akkor az átalakítással keletkezett új dolog az eredeti zálogtárgy helyébe lép. A jogalkotói szándék világos: a zálogjogot fenn kell tartani akkor is, ha a dolog átalakul, csak a zálogtárgy cserélődik ki, az eredeti szerződés alapján, az eredeti ranghelyen.⁵² Az is egyértelműen látszik, hogy nem a zálogkötelezett – dologi jogi értelemben véve – alakítja át a dolgot, mivel az átalakulásról a legfőbb szerv dönt, lehet épp a zálogkötelezett akaratával ellentétesen. A részvényen alapított óvadékot nem lehet a cégjegyzékbe bejegyezni, így csak a hitelbiztosítéki nyilvántartásba történő bejegyzés marad, ezért a zálogjogi bejegyzés érdekében mindenképpen el kell járni. Hogy mindezek ellenére, a zálogszerződés módosítása, vagy a felek minden további jognyilatkozata nélkül fennmarad-e az eredeti zálogszerződés alapján a zálogjog, jelenleg nem lehet egyértelműen megválaszolni és valószínűleg a kérdés eldöntése a bírósági gyakorlatra marad.

5. A zálogjog érvényesítése

A befektetési szerződések szerződésszerű teljesítése esetén a befektető kilép a társaságból, vagy azáltal, hogy a társasági részesedések bevezetésre kerülnek a tőzsdére (IPO), vagy értékesítésre kerülnek szakmai, vagy pénzügyi befektető részére, esetleg az alapítók, vagy a társaság menedzsmentje (MBO, MBI) vásárolja meg azokat.⁵³ Nem szerződésszerű teljesítés esetén azonban a befektető érvényesítheti a befektetési dokumentáció szerinti biztosítéki jogait, és a zálogjog megnyílásával érvényesítheti üzletrészen fennálló zálogjogát is. A zálogjog érvényesítésével kapcsolatban ismét visszatérünk a dolgozat elején bemutatott alapfelvetésünkhöz, vagyis annak alaposabb vizsgálata tűnik szükségszerűnek, hogy a zálogjog érvényesítésére a dolgokra, vagy jogokra, követelésekre vonatkozó szabályok szerint kerül-e sor.

A kielégítési jog gyakorlása a Ptk. XXVII. fejezetének szabályai szerint a zálogjogosult választása szerint bírósági végrehajtás útján vagy bírósági végrehajtáson kívül történhet. A bírósági végrehajtás szabályait itt most nem részletezzük, míg a bírósági végrehajtáson kívüli joggyakorlás a zálogjogosult választása szerint a zálogtárgy zálogjogosult általi értékesítése, vagy a zálogtárgy tulajdonjogának a zálogjogosult által történő megszerzése vagy az elzálogosított jog vagy követelés érvényesítése útján történik. Összefoglalva, a zálogjog érvényesítése vagy a zálogtárgy (dolog) tulajdonjogának átruházásával valósul meg, vagy a zálogjogosult megszerzi a biztosítékul adott jog, vagy követelés jogosulti pozícióját és e jogviszonyban érvényesíti a követeléseket. Tekintettel arra, hogy a Ptk. zálogjogi szabályai nem

⁵¹ <http://www.parlament.hu/irom40/10528/10528.pdf>, indokolás 22. o.

⁵² Osztovits im. 731. o.

⁵³ Glavanits 2015 im. 138-140. o.

nevesítenek jogcímet⁵⁴, ezért nem látjuk akadályát annak, hogy zálogjog érvényesítése során az üzletrész a Ptk. 3:167. §-ában szabályozott módon, az üzletrész kívülálló személyre történő átruházásának rendelkezéseivel összhangban történjen.⁵⁵ Amennyiben azonban az üzletrészre a jogokon, követeléseken alapított zálogjogi szabályokat rendelnék alkalmazni, akkor a Ptk. 5:111. § (3) bekezdése és a Ptk. 5:139. §-ának együttes értelmezése alapján⁵⁶ igen gyorsan megoldhatatlan problémákkal szembesülnénk. A felhívott szakaszok alapján a zálogjogosult a biztosítékul adott jogviszony jogosulti pozíciójából követelhetné a teljesítést. Nehéz azonban igazolni, hogy a zálogjogosult a zálogjogi szabályok alapján az üzletrész melyik „kötelezettjének” adná át a zálogjog alapításáról szóló tájékoztatást, vagy éppen a teljesítési utasítással kit tudna felszólítani a zálogszerződés szerinti teljesítésre. Összegzésként tehát a zálogjog érvényesítésének kérdésében nem látjuk akadályát annak, hogy az üzletrészen alapított zálogjog ingó dolgokhoz hasonlóan kerüljön érvényesítésre, és történjen meg az üzletrész átruházása, viszont ezzel szemben – és ellentétben az ÍH 2009/2/76. számú jogesetben, még a régi Ptk. és Gt. hatálya alatt megfogalmazott következtetésekkel – a jogokra, követelésekre vonatkozó zálogjogi rendelkezéseket nem látjuk alkalmazhatónak.

Végezetül három különböző problémakörre kell rámutatnunk: a Ptk. 3:167. §-a szerint egyrészt az üzletrész átruházásának akadályát, ha a tag törzsbetétjét nem szolgáltatta, vagy egyébként a társasági szerződés az üzletrész átruházását akként korlátozta, hogy harmadik személyre az csak a társaság beleegyezése esetén ruházható át, valamint ha az arra jogosultak valamelyike gyakorolta az üzletrész kívülálló személy részére történő értékesítése esetén őt megillető, az üzletrész másokat megelőző megszerzésére irányuló jogát. A zálogjog érvényesítése során e szabályok akadályát képezhetik az üzletrész kívülálló személy részére történő értékesítésének, sőt a törzsbetét befizetésének elmaradása abszolút tilalmat keletkeztet.

Az üzletrész másokat megelőző megszerzésének jogával kapcsolatban a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 132. § (2) bekezdése ad iránymutatást, miszerint az árverésen az érintett gazdálkodó szervezet tagját, a gazdálkodó szervezetet, illetőleg az általa kijelölt személyt az üzletrészre előárverezési jog illeti meg. Ez a szabály lényegében megegyezik a Ptk. hivatkozott rendelkezésével, az előárverési jogon az üzletrész másokat megelőző megszerzésének jogát kell érteni.⁵⁷ Egyetértünk azon állásponttal, hogy nem kell különbséget tenni az üzletrész másokat megelőző megszerzésre vonatkozó jog bírósági végrehajtás és közigazgatási eljárás során történő gyakorlása során.⁵⁸ Nem látjuk jogi indokát, hogy bírósági végrehajtási eljáráson kívüli igényérvényesítés esetén miért lenne más a jogi helyzet, ezért álláspontunk szerint, amennyiben nem bírósági végrehajtásban kerül sor az üzletrész értékesítésére (mert azt vagy a zálogjogosult maga, vagy nevében más értékesíti, vagy azt a zálogjogosult szerzi meg), úgy az üzletrész másokat megelőző megszerzésének jogát e jog jogosultja a Ptk. erre vonatkozó szabályai szerint gyakorolhatja.

Nem ennyire egyértelmű, hogy át lehet-e ruházni az üzletrészt akár bírósági végrehajtás során, akár azon kívül, ha a tagok kívülálló személy társaságba történő belépését a társasági szerződésben hozzájárulásukhoz kötötték. Tekintettel arra, hogy a Ptk. szövege csak az

⁵⁴ Lsd. például a Ptk. 5:134. § (1) bekezdése szerinti „átruházásra” vonatkozó szabályokat.

⁵⁵ A BH1998. 551. számú jogesetben a bíróság egyértelműen kimondja, hogy az üzletrész lefoglalására az ingóvégrehajtásra irányadó rendelkezéseket kell alkalmazni.

⁵⁶ Wellmann im. 262. o.

⁵⁷ Gyekiczky Tamás (szerk.): Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez, Budapest: CompLex Wolters Kluwer, 293. o.

⁵⁸ Kisfaludi, Szabó im. 913. o.

átruházásra korlátozza a tagok hozzájárulási jogának kikötését, ezért még a legszélesebb körű, társasági szerződésben rögzített korlátozás sem akadályozhatja meg a Vht. szerint történő üzletrészre vezetett árverés lefolytatását, mivel értelemszerűen a Ptk. X. fejezetében szabályozott hatósági árverés eredeti szerződésmódnak tekintendő.⁵⁹ Arra az esetre azonban, ha a zálogtárgy értékesítése bírósági végrehajtáson kívül történik, a zálogtárgy zálogjogosult általi értékesítése során, a Ptk. 5:134. §-a alapján a zálogjogosult – a zálogtárgy tulajdonosa helyett és nevében eljárva – jogosult a zálogtárgy tulajdonjogának átruházására. A zálogjogosult tehát ebben az esetben nem szerzi meg a zálogtárgy tulajdonjogát, nem lesz tagja a társaságnak, de a tag nevében és „törvényes képviselőként”⁶⁰ jogosult az üzletrész átruházására. A Ptk. szerint az átruházás legkülönbözőbb módjait választhatja a zálogjogosult, és értékesíthet magánúton, vagy nyilvánosan, de a szerződésmód mindig az átruházás lesz. Ezért álláspontunk szerint a zálogjogosult által történő értékesítés során a társasági szerződés elemezett korlátozó rendelkezését alkalmazni kell, ezért – ahogy azt korábban kifejtettük – nincs akadálya a zálogszerződés megkötésének, még akkor sem, ha az üzletrész harmadik személy részére történő átruházásához a társaság beleegyezése kell, de a cégjegyzékbe a zálogjogot bejegyezni (zálogjogot alapítani), vagy a zálogjogosult által a zálogtárgyat kívülálló személy részére értékesíteni, kizárólag a társaság előzetes hozzájárulásával lehet, ennek hiányában az átruházás semmis. Még nehezebb annak a kérdésnek a megítélése, hogy miként kell értelmezni a zálogtárgy zálogjogosult által történő megszerzésének szabályait az üzletrészen alapított zálogjog esetében. A Ptk. 5:137. § (5) bekezdése alapján ugyanis, ha a zálogkötelezett írásban elfogadja a zálogjogosult ajánlatát, és az arra jogosultak nem emelnek kifogást az ajánlat ellen, akkor a zálogjogosult és a zálogkötelezett között adásvételi szerződés jön létre, amelynek alapján a zálogkötelezett köteles a zálogtárgy birtokát átruházni, illetve a tulajdonjog bejegyzéséhez az engedélyt kiadni. Amennyiben ismét túllépünk az üzletrész dologi jogi minősítésének problematikáján, és azzal sem foglalkozunk, hogy a Ptk. tulajdonjog bejegyzéséről, valamint birtokbavételről rendelkezik, továbbá figyelmen kívül hagyjuk, hogy a Ptk. kifejezetten és kizárólag adásvétel jogcímhez köti az átruházást⁶¹, azaz akként értelmezzük (megfelelően) a jogszabály szövegét, hogy a zálogjogosult maga is megszerezheti üzletrészt, akkor is meg kell állapítani, hogy az üzletrész kívülálló személy részére történő átruházásának társasági szerződési korlátja esetén az üzletrész kizárólag abban az esetben szállhat át a zálogjogosultra, mint kívülálló személyre, amennyiben ehhez előzetesen a társaság hozzájárult. Megjegyezzük, hogy az itt elemzett korlátozások természetesen csak a kívülálló személy részére történő értékesítésére vonatkoznak, mivel ilyen korlátozást a társaság belső jogviszonyai vonatkozásában nem ismer a társasági jog, amennyiben pedig akár a társasági szerződés, akár más szerződés keletkeztet terhelési, vagy elidegenítési korlátot, úgy az erre vonatkozó, fentebb már kifejtett álláspontot továbbra is irányadónak tekintjük.

Végezetül a törzsbetét szolgáltatásának elmaradása esetén irányadó, kívülálló személy részére történő átruházási korlátot kell megvizsgálni. A szabály indoka az, hogy ha egy teljesítőképessé, de egyébként még hozzájárulási kötelezettségét nem teljesítő tag helyett egy kevésbé teljesítőképessé új tag kerülne be a társaságba, az megnövelné a hitelezők azon kockázatát, hogy a törzsbetét egyáltalán valaha teljesítésre kerül-e.⁶² Mivel a hitelezők védelme érdekében került a rendelkezés a Ptk.-ba, ezért azt kógens rendelkezésnek tekintjük, így a tagok a társasági szerződésben sem rendelkezhetnek másként. A fentiekben kifejtetteket e korlátozásnál is

⁵⁹ Menyhárd Attila: Dologi jog, 2014. ELTE Eötvös Kiadó, 102-103. o.

⁶⁰ Vékás, Gárdos im. 1167. o.

⁶¹ Vékás, Gárdos im. 1167. o.

⁶² Kisfaludi, Szabó im. 911-913. o.

irányadónak tartjuk, azaz e korlátozás a bírósági végrehajtás során nem jelent akadályt, de amennyiben a zálogjog érvényesítésére bírósági végrehajtáson kívül, az üzletrész zálogjogosult által történő értékesítésével, vagy az üzletrész általa történő megszerzésével valósul meg, úgy ugyan a zálogszerződés létrejön, de a zálogjogot a cégjegyzékbe bejegyezni (zálogjogot alapítani), vagy a zálogjogosult által a zálogtárgyat kívülálló személy részére értékesíteni, kizárólag a társaság előzetes hozzájárulásával lehet, ennek hiányában az átruházás semmis.

Összességében rögzíthetjük, hogy nem világos, hogy a jogalkotó a bírósági végrehajtáson kívüli zálogtárgy értékesítésének igen széleskörű lehetőségének megteremtésével párhuzamosan miért tesz ilyen éles különbséget a zálogjog érvényesítésének bírósági végrehajtásban és azon kívül történő esete között. Megjegyezzük továbbá, hogy nem feltétlenül lehet egyetérteni a törzsbetét szolgáltatásánál említett átruházási korlátozással, mivel egyáltalán nem biztos, hogy a zálogkötelezett eredményesebben lesz képes teljesíteni, mint a zálogjogosult, az pedig végképp érthetetlen, hogy miért vélelmezi a jogalkotó, hogy a kívülálló személy kevésbé teljesítőképesebb, mint a társaság többi tagja, ti. a többi tag javára történő átruházás ebben az esetben sem tilos.

6. Összegzés

Jelen dolgozatban végiggondoltuk az üzletrészen alapított zálogjoggal kapcsolatos legalapvetőbb jogszabályi rendelkezéseket. Megpróbáltuk elhelyezni az üzletrészt, mint zálogtárgyat a dologi jog rendszerében és áttekintettük a zálogjog alapításának, érvényesítésének egyes kérdéseit, valamint megvizsgáltuk a felek jogait és kötelezettségeit. Bár dolgozatunkban nem volt lehetőség az üzletrészen alapított zálogjog valamennyi kérdésének részletes elemzésére, a legfőbb problémákat, legalább érintőlegesen volt alkalmunk megvilágítani. Összegzésként talán annyit érdemes rögzíteni, hogy az üzletrész a tag vagyonába tartozó olyan értékkel bíró elem, aminek fedezetként történő legkötése mindennapi üzleti igény, gazdasági szükséglet. A túlságosan nehézkes zálogjogi, dologi jogi, vagy társasági jogi szabályozást továbbra sem tartjuk célravezető megoldásnak, de az üzletrészen alapított zálogszerződés megfelelő szabályozásának dologi jogi inkorporálása, a felek kiegyensúlyozott jogainak megteremtése – figyelembe véve az adós, a társaság többi tagjának, hitelezőinek, valamint a zálogjogosult igényeinek kiszámítható és előre tervezhető igényérvényesítést – nélkülözhetetlennek tűnik.⁶³

IRODALOMJEGYZÉK

- 1) Anka Tibor, Gárdos István, Nemes András: A zálogjog kézikönyve, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2003.
- 2) Bodzási Balázs: A társasági részesedés elzálogosítása, különös tekintettel a kft. üzletrész megterhelésre, Gazdaság és Jog 2009/11
- 3) Bodzási Balázs: A társasági részesedés megterheléséhez kapcsolódó problémák, in: Jogi tanulmányok, Budapest, 2009.
- 4) Gárdos Péter (szerk.): Tanulmányok a fiduciárius biztosítékok köréből, HVVG-ORAC Kft, 2010., Budapest
- 5) Glavanits Judit: A kockázati tőkebefektetések egyes jogi kérdései; UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., 2015.
- 6) Glavanits Judit: A kockázati tőkebefektetésekhez kapcsolódó szindikátusi szerződés a magyar és a nemzetközi szerződési gyakorlatban; in: Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére, Universitas-Győr Nonprofit Kft. 2013.

⁶³ Külön köszönet a szövegezéssel kapcsolatos javaslatokért dr. Sahin-Tóth Balázsnak.

- 7) Gyekiczky Tamás (szerk.): Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez, Budapest: CompLex Wolters Kluwer
- 8) Harsányi Gyöngyi, Miskolczi Bodnár Péter, Ujváriné Antal Edit: Társasági jog 2009., Novotni Kiadó, Miskolc, 2009.
- 9) http://www.hvca.hu/wp-content/uploads/2012/03/tbkalauz_2016_net.pdf
- 10) <http://www.parlament.hu/irom40/10528/10528.pdf>
- 11) Karsai Judit: A kockázati tőke lehetőségei a kis- és középvállalatok finanszírozásában; Közgazdasági Szemle, 1997. február
- 12) Karsai Judit: A kockázati tőkéről a befektetőknek és a vállalkozóknak; Budapest, 1998.
- 13) Karsai Judit: A kockázati tőke-finanszírozás nyílt és rejtett csatornái Magyarországon; Külgazdaság, 1995/10.
- 14) Kisfaludi András, Szabó Marianna (szerk.): A gazdasági társaságok nagy kézikönyve, Complex, Budapest, 2008.
- 15) Lenkovics Barnabás: Magyar polgári jog, dologi jog; Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2014.
- 16) Menyhárd Attila: A dologi jog szabályozásának sarokpontjai, in: Tanulmányok az új Polgári Törvénykönyvhöz, szerk.: Vékás Lajos, Vörös Imre, Complex Kiadó, Budapest, 2014.
- 17) Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja, II. kötet; Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014., Dologi jog
- 18) Petrik Ferenc: A Polgári Törvénykönyv magyarázata, KJK. 2001.
- 19) Petrik Ferenc: Tulajdonjogunk ma; HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2007.
- 20) Pintér Attila: Az üzletrész átruházási szerződésről, Gazdaság és Jog, 2016/6.
- 21) Szladits Károly (szerk.): Magyar Magánjog, Ötödik kötet, dologi jog (Nizsalovszky Endre), Budapest, 1942.
- 22) Török Tamás: Zálogjog a korlátolt felelősségű társaság üzletrészen és a részvényen, Gazdaság és Jog, 2008/6.
- 23) Vékás Lajos, Gárdos Péter: (szerk.): Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz, 1. kötet, Wolters Kluwer, Budapest, 2014.
- 24) Wellmann György (szerk.): Polgári jog, dologi jog (Pomeisl András), HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.; 2014. Budapest
- 25) Wellmann György: A közkereseti és betéti társaság szabályozása az új Polgári Törvénykönyvben, Gazdaság és Jog, 2011/7-8.
- 26) Wellmann György: A társasági, illetve a polgári jogban mi lehet tulajdon, és ebből következően apportálás, illetve átruházás tárgya, Gazdaság és Jog, 2003/10.

Budapest, 2016. november 5.

dr. Pintér Attila